Posudek bakalářské diplomové práce

Název práce: Homosexualita v době tzv. normalizace se zaměřením na neheterosexuální ženy

Autor/ka práce: Nikola Viktorinová
Vedoucí práce: Ing. Petr Pavlík, Ph.D.
Oponent: PhDr. Jan Seidl, Ph.D.

Diplomantka si ve své bakalářské práci vytkla za cíl přispět metodou orální-historie k poznání života lesbických žen v Československu v letech 1968 až 1989. Tomuto tématu se v českém dějepisectví věnovala především doc. Věra Sokolová. Jelikož zatím výsledky svého výzkumu publikovala pouze dílčím způsobem, lze říci, že jde o téma, u nějž zatím z větší části chybí veřejně dostupné autoritativní zpracování. Zároveň je v kontextu historického diskursu (a i diskursu jiných disciplín) o homosexualitě potřeba říci, že ženská zkušenost zde je ve srovnání s mužskou jako téma často podreprezentována, na což opakovaně poukazuje i diplomantka ve své práci. Z těchto důvodů diplomantčinu volbu tématu vítám a oceňuji, že k práci přistoupila energicky a aktivně. Velmi bych si přál, aby se tématu věnovala i nadále, a doufám proto, že poznámky, které nyní uvedu a které budou zčásti kritické, bude chápat jako konstruktivní podněty pro další práci.

V teoretické části diplomantka rozebírá tři klíčové pojmy, které definují její práci: homosexualita, ženská homosexualita a období normalizace. Zde nechci polemizovat s jednotlivými tvrzeními, ale poukážu na nesouměřitelnost metody, kterou diplomantka zvolila pro pojednání těchto tří prvků. Zatímco první dva okruhy pojala jako kritické vypořádání se s dosavadním odborným diskursem (řadu teorií a citátů označuje za problematické), což je samozřejmě v principu zcela legitimní, pasáž o období normalizace naopak pojala jako faktografický přehled, kdy neproblematizujícím přebíráním různých kategorií, kterými operuje sekundární literatura, v podstatě esencializuje jako pevné entity často dosti disparátní výseky reality. Tím vyvstává otázka, zda kritický přístup v pojednání o prvních dvou okruzích není spíše než projevem pevněji zakotveného způsobu diplomantčina myšlení manýrou.

Komentář zasluhuje také způsob kritiky názorů jiných autorů. Stejně jako věnuje diplomantka samostatnou pozornost etice výzkumu v empirické části práce, i zde je nutno

reflektovat a respektovat jisté meze. Naprosto například nelze napsat: „Tuto definici lze kritizovat nejen, protože na coming out nahlíží jako na ‚vnitropsychický konflikt‘, přestože jsme se (*sic*) jej právě nadefinovali jako (...)“ (s. 10) – ano, diplomantka krátce předtím uvedla nějakou, v podstatě etymologickou definici coming outu (se kterou mimochodem nemohou souhlasit, protože ono „coming out“ v angličtině vychází ze spojení „coming out of the closet“, tedy jde nikoli o vyjití na veřejnost, ale o pomyslné vyjití ze skříně nepřiznanosti, a ta může skutečně být jak vnitřní, tak vnější, na tom není nic problematického), ale to zajisté neznamená, že okamžikem napsání se stává obecně platnou mírou věcí, podle níž lze posuzovat a odsuzovat ostatní autory. Stejně nekorektní je také odsudek Jaroslava Zvěřiny na s. 15, který si patrně nevymyslel to, že rodiče mladých homosexuálních lidí někdo z něčeho obviňuje, a naopak s nimi svým vyjádřením sympatizuje, či Josefa Hynieho na s. 18, který je údajně „v zajetí genderových stereotypů, které byly prezentovány jako ‚věda‘“, když uvádí, že lesbické ženy často žádají přeměnu v muže. Problém je, že tato oscilace mezi lesbickou a transgender/transsexuální identitou, potažmo životní dráhou, byla u řady žen realitou: píši o tom jednak v knize *Od žaláře k oltáři* (s. 335) a jednak – a to je podstatnější – to diplomantka sama zjistila od jedné ze svých narátorek (s. 44), ale ani to ji nepřimělo komentář k Hyniemu přehodnotit.

Konečně, pokud jde o teoretickou část práce, spatřuji dost zásadní nedostatek v diplomantčině způsobu odkazování na literaturu. Především většinou neuvádí číslo stránky, ale pouze bibliografickou položku, což prakticky znemožňuje ověření její práce, což je ovšem účelem poznámkového aparátu. A dále v případech, kdy odkazuje na jednotlivou studii ve sborníku, uvádí jméno editora, nikoli autora studie, což v kombinaci s neuvedením čísla stránky vytváří někdy překvapivé situace, jako na s. 30, kde je jako zdroj poznatku z oboru trestního práva uveden bez dalšího Vladimir 518.

Pokud jde o empirickou část práce, diplomantce se podle mého názoru podařilo záměr naplnit. S narátorkami pořídila rozhovory o dvou sezeních, kdy všechny narátorky se nějak vyslovily ke všem tématům, které si předem vytkla jako předmět svého zájmu, a diplomantka poté tato vyjádření narátorek podle jednotlivých témat přehledně seskupila. V této fázi studia to je podle mě dostačující stupeň analýzy. Domnívám se však, že při množině tří narátorek měla diplomantka důsledněji rezignovat na zobecňující závěry.

Lze samozřejmě litovat, že množina narátorek nebyla širší, ale protože sám vím, jak obtížné je v této skupině ochotné narátorky nalézt, nikterak to diplomantce nevytýkám. Jejich malá ochota poskytnout rozhovor, a to i v situaci, kdy by tazatelkou byla žena, ovšem podle

mého názoru nabízí určitou dílčí odpověď na to, proč je téma lesbických dějin ve srovnání s dějinami homosexuálních mužů v literatuře málo zastoupeno. Pokud se diplomantka rozhodne ve výzkumu pokračovat a rozšířit jej do magisterské diplomové práce, což bych velmi uvítal, bude moci se zkušenostmi nabytými v tomto výzkumu okruh narátorek efektivně dále rozšiřovat. Zároveň bych doporučil, aby více vycházela z výzkumu doc. Sokolové – pokud nebude v dohledné době publikován v úplnosti, nebude snad příliš složité získat přístup k její habilitační práci. Jde o výzkum v českém prostředí průkopnický a zásadní a diplomantka má jedinečnou příležitost na něj navázat či případně přijít s jinými pohledy na některé otázky, které v něm doc. Sokolová řeší.

V závěru posudku se bohužel vrátím ke kritickému tónu, kdy musím poukázat na nevalnou jazykovou úroveň předložené práce. Ta se projevuje jak v diplomantčiných lexikálních volbách (opakovaně „pojímat o“ místo „pojednávat o“; „svéprávnost pro slovenské orgány“ (s. 24); „čtvrtý výtisk“ místo „čtvrté vydání“ (s. 33)), gramatice (mnohokrát se v textu práce vyskytuje hrubá chyba ve shodě přísudku s podmětem typu „konzervativci, kteří působily“ (s. 24)), pravopisu vlastních jmen (opakovaně „Gustav Husák“ místo „Gustáv Husák“; „Bridget Bardot“ místo „Brigitte Bardot“ (s. 54)) či velkých písmen („Sovětské vedení“ (s. 28); „Československý časopis“ (s. 52). Nešťastné jsou však také některé formulace širších větných úseků, kdy se např. domnívám, že výše uvedený odsudek definice coming outu by se uvážlivější formulací mohl posunout do zcela korektní polohy, aniž by autorka musela rezignovat na sdělení toho, co sdělit chtěla.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku D.

V Praze dne 1. září 2016 .....

PhDr. Jan Seidl, Ph.D.